

Mgr. Jiřina Kunášková

zastupující ředitelka odboru rodinné politiky a ochrany práv dětí

V Praze dne 19. března 2021
MPSV-2021/51716-233

Věc: Doporučení k zajištění výkonu sociálně-právní ochrany dětí od 22. 3. 2021

Níže uvedené doporučení uvádí výklad aktuálně platných usnesení vlády, omezujících významným způsobem pohyb obyvatel, a jejich dopadů do výkonu sociálně-právní ochrany dětí.

Toto doporučení navazuje na aktuální usnesení vlády a nahrazuje doporučení MPSV ze dne 2. 3. 2021.

Za každých okolností třeba dbát ochranných opatření daných dalšími, aktuálně platnými usneseními vlády a dodržovat bezpečnostní hygienická opatření.

I. Doporučení týkající se zajištění výkonu sociálně-právní ochrany dětí

Obecně je činnost OSPOD, stejně jako ostatních orgánů veřejné správy, pro období **od 27. 2. do 28. 3. 2021 do 23:59 hod. omezena** v souladu s usnesením vlády ze dne 26. 2. 2021 č. 199 (vyhlášeno pod č. 199/2021 Sb.). V souvislosti s tímto usnesením je orgánům veřejné správy uloženo zahájit omezený provoz vyplývající z nouzového stavu.

Omezení spočívá zejména ve výkonu agendy, jejíž výkon **musí být bezpodmínečně kontinuálně zajišťován**, a to zejména k **zajištění chodu veřejné správy a služeb veřejné správy v nezbytně nutném rozsahu**.

Zejména se jedná o **omezení osobního kontaktu zaměstnanců s adresáty veřejné správy** (s žadateli, s jinými účastníky správních řízení) a dalšími externími osobami (dále jen „klienti/veřejnost“) na nezbytně nutnou úroveň; omezení kontaktů se provede zejména takto:

- a) upřednostňováním písemného, elektronického či telefonického kontaktu před osobním ve všech případech, kdy je to možné, avšak při současném umožnění osobního kontaktu klientům/veřejnosti v úředních hodinách v rozsahu stanoveném tímto krizovým opatřením,
- b) příjmem veškerých dokumentů od klientů/veřejnosti pouze prostřednictvím pracoviště podatelny, je-li zřízeno; vždy, kdy je to možné, se upřednostní elektronická komunikace,
- c) dochází-li ke kontaktům se zaměstnanci jiných orgánů a institucí, přijetím opatření omezujících přímý kontakt; jednání se provádí za zvýšených hygienických opatření,
- d) výše uvedená opatření se přiměřeně použijí i pro vnitřní styk zaměstnanců v rámci orgánu,

Ministerstvo práce a sociálních věcí, Na Poříčním právu 1, Praha 2, 128 01
Odbor rodinné politiky a ochrany práv dětí, tel.: +420 221 922 225
e-mail: jaroslava.novakova@mpsv.cz, ISDS: sc9aavg
www.mpsv.cz

- e) zajišťování chodu jednotlivých útvarů orgánu vždy nejnižším možným počtem zaměstnanců přítomných na pracovišti, který je nutno zachovat pro činnost orgánu veřejné moci nebo správního orgánu,
- f) zajištění činnosti orgánu tak, aby případné karanténní opatření vůči části zaměstnanců neohrozilo akceschopnost orgánu (např. střídání oddělených skupin zaměstnanců orgánu, práce na dálku).

Pro zajištění výkonu sociálně-právní ochrany dětí je tedy třeba se řídit především otázkou nezbytnosti jednotlivých úkonů. Nezbytnost je třeba v rámci sociálně-právní ochrany dětí odvodit zásadně od potřeb dětí a rodin, které jsou klienty OSPOD, a naléhavosti jejich situace.

OSPOD musí zajistit **dostupnost** v rámci pracovní pohotovosti a z výše uvedených důvodů je též nutné zajistit dostupnost v úředních hodinách OSPOD pro veřejnost, tj. dosažitelnost pracovníků vzdálenou (nebo v rámci výše uvedených podmínek též osobní) formou pro veřejnost a též samotné děti¹.

Zcela nezbytnou povinností OSPOD, kterou je nutné bezesbýtku plnit i v době nouzového stavu a omezeného režimu fungování správní orgánů, je **povinnost zajistit náležitou ochranu dětem, které ocitly bez péče přiměřené jejich věku, ve vážném ohrožení života, zdraví, normálního vývoje nebo jiného důležitého zájmu, včetně dětí ohrožených tělesným nebo duševním násilím ze strany rodiče nebo jiné osoby, která žije s dítětem ve společné domácnosti.** Těmto dětem je OSPOD povinen zajistit neodkladnou péči podle § 15 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále „jen ZSPOD“), a nepodaří-li se pro ně urychleně najít jiné bezpečné řešení jejich situace, je OSPOD rovněž povinen neprodleně podat soudu návrh na vydání předběžného opatření soudu o svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu nebo do jiného náhradního výchovného prostředí, případně na vydání předběžného opatření soudu na uložení opatření k ochraně dítěte před domácím násilím (§ 16 ZSPOD ve spojení s § 452 a násl. a § 400 a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních).

Vzhledem k návaznosti výkonu SPOD na aktuální situaci a potřeby dětí **nelze učinit přesný výčet úkonů, které by v období nouzového stavu ne/měly být zajišťovány.** Obecně lze uvažovat o odkladu ne nezbytných úkonů, jako jsou pravidelné zákonné návštěvy dítěte v ústavní péči, ZDVOP nebo pěstounské péči a jejich nahrazení distanční formou, omezení osobních šetření v domácnosti, pokud zde není riziko vážného ohrožení dítěte (viz výše), účasti u asistovaných kontaktů, pokud je v daném případě omezen též kontakt rodičů s dětmi, osobní forma poradenství apod.

Na základě krizového opatření vlády č. 134/2021 Sb. (přijato usnesením č. 299 ze dne 18. 3. 2021) se v době **od 22. 3. 2021 00.00 hod. do 28. 3. 2021 do 23:59 hod. zakazuje volný pohyb osob** mimo místo jejich trvalého pobytu nebo bydliště, a to jak v rámci území okresu

¹ MPSV obdrželo řadu podnětů veřejnosti o úplné nedostupnosti OSPOD.

nebo hl. města Prahy, tak i pro případ opuštění území okresu nebo hl. města Prahy. Z tohoto zákazu jsou přípuštěny **taxativně vyjmenované výjimky**, mezi ně patří rovněž

- **cesty do zaměstnání a zpět do místa bydliště,**
- **cesty nezbytné pro výkon povolání nebo činností sloužících mj. k zajištění poskytování sociální péče** (přičemž poskytováním sociální péče se v širším slova smyslu rozumí též poskytování sociálně-právní ochrany dětí).

To znamená, že zaměstnanci OSPOD i další osoby zajišťující poskytování sociálně-právní ochrany dětí (zejména zaměstnanci zařízení sociálně-právní ochrany a dalších pověřených osob, fyzické osoby pověřené k výkonu sociálně-právní ochrany dětí) mohou v nezbytném rozsahu vykonávat cesty do místa výkonu zaměstnání a zpět, jakož i **nevyhnutelné a neodkladné cesty** do jiných míst v rámci území okresu nebo i mimo území okresu (hl. města Prahy), jejichž důvodem je poskytování sociálně-právní ochrany dětí (zejména cesty do místa bydliště dítěte, rodičů, jiných osob odpovědných za výchovu dítěte, sídla soudu, policie apod.)

V případě cesty zaměstnanců OSPOD, pověřených osob nebo zaměstnanců pověřených osob do místa, které se nachází **mimo území okresu nebo hl. města Prahy**, je nezbytné doložit:

- pro účely cesty do zaměstnání a zpět **potvrzení zaměstnavatele, pracovní smlouvu nebo zaměstnanecký či obdobný průkaz**, obsahují-li potřebné údaje (zejména místo výkonu zaměstnání) podle bodu IV.1.krizového opatření č. 134/2021 Sb.;
- pro účely cesty sloužící k zajištění poskytování sociálně-právní ochrany dětí **písemný doklad nebo čestné prohlášení** s uvedením konkrétního důvodu cesty podle bodu IV.2. krizového opatření č. 134/2021 Sb. (vzor dokladu a čestného prohlášení viz v přílohách).

Z hlediska dětí a rodin je dostupnost služeb sociálně-právní ochrany dětí limitována v důsledku usnesení vlády omezujícího činnost orgánů veřejné správy, usnesení omezujícího volný pohyb obyvatel a dalších aktuálně platných usnesení vlády a mimořádných opatření. **V zásadě je i nadále všem ohroženým dětem garantována sociálně-právní ochrana, nicméně rozsah poskytování SPOD se může odlišovat podmínkou bezpodmínečného kontinuálního zajištění výkonu veřejné správy**, tedy zda se jedná o úkony SPOD, které je nezbytně nutné dítěti a rodině poskytnout.

II. Vzájemné kontakty rodičů a dětí

Pokud jde o vzájemné kontakty rodičů a dětí, je jejich realizace ovlivněna několika faktory vyplývajícími z aktuálně platných usnesení vlády.

V krizovém opatření vlády o omezení volného pohybu osob č. 134/2021 Sb. (**usnesení vlády č. 299 ze dne 18. 3. 2021**), s účinností od 22. 3. 2021 00:00 hod. do dne 28. 3. 2021 do 23:59 hod., **je převzata úprava krizového opatření č. 113/2021 Sb. a je nově doplněna o výjimky týkající se kontaktu nezletilých dětí a rodičů, resp. osob blízkých.**

Stávající výjimky z omezení volného pohybu osob, které platí pro **cesty nezbytné za účelem zajištění nezbytných potřeb osob příbuzných a blízkých a zajištění péče o děti:**

1. v případě opuštění území okresu nebo hl. města Prahy **cesty nezbytné za účelem zajištění nezbytných potřeb osob příbuzných a blízkých a zajištění péče o děti;**
2. v případě pohybu v rámci okresu nebo hl. města Prahy v době od 5:00 hod. do 20:59 hod. **cesty nezbytné za účelem zajištění nezbytných potřeb osob příbuzných a blízkých a zajištění péče o děti;**
3. v případě pohybu v rámci okresu nebo hl. města Prahy v době od 21:00 hod do 04:59 hod. **neodkladné cesty, které jsou i v nočních hodinách nezbytně nutné z důvodu ochrany života, zdraví, majetku nebo jiných zákonem chráněných zájmů.**

Zároveň je i v rámci pohybu na území okresu nebo hl. města Prahy nařízeno minimalizovat kontakty s jinými osobami než se členy domácnosti (tj. kontakty mezi osobami, které spolu trvale nežijí a společně nehospodaří bez ohledu na to, zda se jedná o příbuzné nebo jiné osoby blízké).

I. Výjimku ze zákazu volného pohybu osob, která je uvedena výše v bodech 1. a 2. (cesty mimo území okresu a cesty v rámci okresu v době od 5:00 do 20:59 hod), je možné využít např. pro

a) **cesty za účelem převzetí dítěte do trvalé nebo dlouhodobé péče, a to**

- na základě dohody rodičů o úpravě péče o dítě,
- na základě rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do péče rodičů nebo jednoho z rodičů nebo
- na základě rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do péče jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, zejména do péče pěstouna, zájemce o pěstounskou péči, do péče jiné osoby pečující, do péče budoucího osvojitele apod;

b) **cesty za účelem převzetí dítěte do dočasné péče, a to**

- na základě dohody rodičů nebo rozhodnutí soudu o společné nebo střídavé péči rodičů,
- na základě dohody rodičů nebo rozhodnutí soudu o styku dítěte s rodičem nebo jinou osobou blízkou, pokud je styk spojen s dočasným pobytem dítěte u osoby, se kterou dítě obvykle nežije,

- na základě dohody pěstouna, jiné fyzické osoby odpovědné za výchovu dítěte nebo ústavního zařízení s rodičem nebo jinou osobou blízkou o styku s dítětem, pokud je styk spojen s dočasným pobytem dítěte u rodiče nebo jiné osoby, se kterou dítě obvykle nežije;
- c) **cesty za účelem zajištění nezbytných potřeb dítěte**, např. za účelem dovezení léků či zdravotnických pomůcek pro dítě, zajištění učebních pomůcek nezbytných pro vzdělávání dítěte nebo za účelem doprovodu dítěte k lékaři, do zdravotnického zařízení nebo k poskytovateli sociálních služeb.

V případě cesty uvedené výše pod písmeny a) až c), která se realizuje mimo území okresu nebo hl. města Prahy, je nezbytné prokázat důvodnost využití výjimky písemným dokladem nebo čestným prohlášením s uvedením konkrétního důvodu cesty podle bodu IV.2. krizového opatření č. 113/2021 Sb. (vzor dokladu a čestného prohlášení viz v přílohách).

- II. Výjimku ze zákazu volného pohybu osob, která je uvedena výše v bodě 3. (cesty v rámci území okresu nebo hl. města Prahy v době od 21:00 do 4:59 hod.), je možné využít např. pro **cesty nezbytné k poskytnutí neodkladné pomoci dítěti v případě mimořádné události** (požár či jiná havarijní situace) nebo za účelem doprovodu dítěte do zdravotnického zařízení.

Vedle toho byla v krizovém opatření č. 134/2021 Sb. doplněna

1. Výjimka týkající se cest za účelem udržování vzájemného osobního kontaktu mezi nezletilými dětmi mladšími 18 let a rodiči.

Konkrétně se jedná o

- a. rozšíření výjimky ze zákazu opustit území okresu nebo hl. města Prahy o nezbytné cesty za účelem výkonu práva na udržování osobního styku mezi rodiči a nezletilými dětmi; výjimka je vztažena jak na cesty rodičů za nezletilými dětmi, tak na cesty nezletilých dětí za rodiči, včetně zajištění nezbytného doprovodu dítěte při jeho cestě za rodičem – viz bod II.2. krizového opatření č. 134/2021 Sb.
- b. rozšíření výjimky z nařízení pobývat v době od 05:00 hod. do 20:59 hod. v místě svého trvalého pobytu nebo bydliště o nezbytné cesty za stejným účelem jako výše v bodě 1., tj. za účelem udržování osobního styku mezi rodiči a nezletilými dětmi – viz bod III.2. písm. a) ve spojení s bodem II. krizového opatření č. 134/2021 Sb.
- c. stanovení výjimky z nařízení omezit na nezbytně nutnou míru kontakty s jinými osobami než se členy domácnosti, pokud jde o kontakty mezi rodiči a nezletilými dětmi – viz bod III.3. krizového opatření č. 134/2021 Sb.

S účinností od 22. 3. 2021 od 00:00 hod. jsou tak připuštěny jednorázové i opakované osobní kontakty mezi nezletilými dětmi a jejich rodiči v rámci území okresu i napříč okresy ve všech případech, kdy děti nežijí s rodiči ve společné rodinné domácnosti, bez ohledu na to, zda se dítě nachází v péči jednoho z rodičů, v péči jiné fyzické osoby odpovědné za výchovu dítěte, v náhradní péči zařízení pro péči o děti nebo se již jedná o nezletilé dítě žijící a hospodařící samostatně (zejména v případě dětí starších 15 let). Současně je také připuštěno, aby nezletilé dítě (bez ohledu na věk) při jeho cestě za rodičem nebo rodiči doprovázela další osoba.

Pro možnost udržování osobních kontaktů mezi nezletilými dětmi a rodiči **není rozhodující délka kontaktu** (připuštny jsou kontakty v řádu hodin i v řádu dnů), **místo kontaktu** (může jít jak o místo bydliště dítěte, tak i o místo bydliště rodiče nebo o jiné vhodné místo) ani to, **zda je styk s dítětem realizován na základě rozhodnutí soudu** (předběžné opatření nebo rozsudek), **na základě dohody mezi rodiči, na základě dohody mezi rodičem a dítětem, na základě dohody mezi rodiči a jinou fyzickou osobou odpovědnou za výchovu dítěte** (pěstoun či jiná pečující osoba), **na základě práva dítěte přijímat návštěvy v pobytovém zařízení náhradní péče o děti nebo na základě povolení pobytu dítěte mimo ústavní zařízení.**

V případě, že cesta za účelem osobního styku mezi nezletilými dětmi a rodiči bude uskutečňována mimo území jednoho okresu, je nezbytné, aby rodiče nebo děti starší 15 let **prokázali účel cesty písemným dokladem** (např. písemné vyhotovení rozhodnutí soudu o úpravě styku s dítětem nebo o svěřením dítěte do péče druhého rodiče, do náhradní rodinné péče nebo do ústavní péče, písemná dohoda mezi rodiči, individuální plán ochrany dítěte apod.) nebo čestným prohlášením (vzor čestného prohlášení viz v příloze).

2. Výjimka týkající se cest za účelem návštěvy dítěte v náhradní rodinné péči nebo ústavní nebo ochranné výchově osobou blízkou – viz bod II.10 krizového opatření č. 134/2021 Sb.

Ve smyslu § 22 odst. 1 občanského zákoníku se osobou blízkou rozumí příbuzní dítěte v řadě přímé, sourozenec, manžel/ka nebo jiné osoby, které jsou vůči dítěti v poměru rodinném nebo obdobném a ke kterým má dítě citový vztah, jenž není jen přechodný (viz též § 927 o.z.). Výjimka se vztahuje na **cesty těchto osob blízkých za dětmi, které jsou na základě rozhodnutí soudu umístěny v péči jiné fyzické osoby odpovědné za výchovu dítěte, v ústavní výchově** (včetně dětí svěřených do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a dětí pobývajících v ústavních zařízeních na základě předběžného opatření soudu) **nebo v ochranné výchově ve školském zařízení pro výkon ochranné výchovy.** Připuštny jsou cesty osob blízkých za uvedenými dětmi jak v rámci území okresu, tak i mezi jednotlivými okresy.

III. Doporučení k zajištění náhradní rodinné péče (NRP)

a. Kontakty dětí v NRP

Pro realizaci kontaktů dětí svěřených do NRP se svými rodiči či osobami blízkými **platí to, co bylo uvedeno v textu výše. Tedy i zde je vhodné dočasně minimalizovat přímé (osobní) kontakty a zabezpečit kontakty v náhradní formě, ovšem nezbytné cesty za účelem zajištění osobního kontaktu mezi rodiči nebo dalšími osobami blízkými a dětmi v náhradní péči jsou výslovně umožněny.** Na základě soudního rozhodnutí nebo dohody mezi rodičem a osobou pečující/v evidenci lze převzít dítě do náhradní rodinné péče či jej z NRP předat. Jedná se tak např. o převzetí dítěte z PPPD nebo převzetí dítěte k dlouhodobějšímu pobytu. Platí povinnost prokázat důvodnost využití výjimek ze zákazu volného pohybu písemným dokladem nebo čestným prohlášením s uvedením konkrétního důvodu podle bodů II/2 až 9 a 12 usnesení vlády ČR č. 299 ze dne 18. 3. 2021.

Kontakty rodičů a jiných osob dítěti příbuzných a blízkých s dětmi umístěnými v náhradní péči je třeba realizovat **za dodržení všech předepsaných hygienických opatření** (předepsané ochranné prostředky dýchacích cest, dezinfekce), kontakt je ideální (pokud je to možné) realizovat ve venkovních prostorách. Kontakty nejsou podmíněny doložením negativního covid testu, avšak pro zajištění většího bezpečí všech zúčastněných lze absolvování testu doporučit.

b. Zprostředkování NRP

Vyhledávání vhodných zájemců o náhradní rodinnou péči, podávání žádostí o NRP, odborné posuzování ze strany krajských úřadů i konání příprav k přijetí dítěte do rodiny musí probíhat i nadále, byť v on-line prostředí či individuálně při dodržování aktuálních omezení a přísných hygienických opatření. Vyhledávání vhodných náhradních rodičů dětem, kterým je NRP třeba zprostředkovat, rovněž musí i nadále probíhat. Po vydání oznámení o vhodnosti podle § 24 odst. 2 zákona o SPOD je vhodné začít se seznamováním dětí se žadateli vzdálenou formou (předávání informací o dítěti a dětem, je-li to vzhledem k jejich věku možné, o žadatelích, předávání fotografií, kontakt přes videohovor atd.). **Následně je možné se za dodržení přísných hygienických podmínek s dítětem osobně seznamovat, přičemž by k prokázání odůvodnění výjimky z omezení volného pohybu mělo být dostačující oznámení o vhodnosti vydané krajským úřadem.** Zároveň by měl být současný stav důvodem, kdy by krajský úřad mohl prodloužit lhůtu k podání návrhu na svěřením dítěte do předpěstounské péče nebo péče před osvojením dle § 24 odst. 3 ZSPOD až na 60 dnů.

Bylo-li již vydáno rozhodnutí soudu o předání dítěte do péče budoucích osvojitelů či pěstounů (ať již se jedná o jakoukoli formu tohoto rozhodnutí), je třeba dítě těmto zájemcům do jejich péče předat, ledaže by byla dítěti nařízena karanténa nebo by bylo v izolaci – v těchto případech dítě nebude předáno a zůstane dočasně v dosavadním prostředí (až již v ústavním zařízení nebo v PPPD).

c. Doprovázení náhradních rodin

Ze strany doprovázejících subjektů je **třeba vyhodnotit, zda lze v daném konkrétním případě omezit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče formou osobních setkání s osobami pečujícími/v evidenci a s jim svěřenými dětmi, a nahradit je distanční formou, či nikoli. Záleží na aktuálních potřebách osob pečujících/v evidenci a svěřených dětí, jakožto i na době, po kterou k osobním kontaktům nedošlo.** Nemělo by docházet k tomu, že klíčový pracovník není s rodinou dlouhodobě v osobním kontaktu, byť plánovat tyto kontakty je díky aktuální situaci složité. I nadále platí apel na nabídku konzultací a pomoci zejména psychologické či terapeutické, zejména on-line formou.

Je možno distančně realizovat též zvyšování znalostí a dovedností osob pečujících/v evidenci. Lze též doporučit zajištění pomoci osobám pečujícím/v evidenci při péči o svěřené děti např. přípravou on-line aktivit pro děti, ale též např. pomoci osobám pečujícím/v evidenci s výběrem vhodných volnočasových aktivit, které by bylo možno realizovat individuálně v přírodě nebo ve městě, zvláště pak pro starší děti.

Přílohy:

Krizové opatření vlády ČR ze dne 26. 2. 2021 č. 199 (vyhlášeno pod č. 99/2021 Sb.)

Krizové opatření vlády ze dne 26. 2. 2021 č. 216 (vyhlášeno pod č. 113/2021 Sb.)

Krizové opatření vlády ze dne 18. 3. 2021 č. 299 (vyhlášeno pod č. 134/2021 Sb.)

Potvrzení zaměstnavatele na cesty do místa výkonu práce (podle bodu IV.1 usnesení vlády č. 299 ze dne 18. března 2021)

Formulář pro cesty mimo okres (doklad podle bodu IV. usnesení vlády č. 299 ze dne 18. března 2021)

Čestné prohlášení (vzor)